

Better togheder RLKS

– wartości i dylematy rozwoju lokalnego

Piotr Tomaszewski

Sulnowo 29.06.2016

- James S. Coleman

"Organizacja społeczna tworzy kapitał społeczny ułatwiając sobie osiągnięcie celów, które w przypadku jego braku nie byłyby osiągnięte lub ich koszt byłby większy"

(J. S. Coleman: Foundation of Social Theory, Harvard University Press, Cambridge, 1990);.

- *„Dobry rząd jest we Włoszech **produktem ubocznym** amatorskich zespołów muzycznych i klubów piłkarskich...”*

R. Putnam

Francis Fukuyama

- „Kapitał społeczny może być łatwo zdefiniowany jako istnienie określonego zbioru **nieformalnych reguł lub norm podzielanych przez członków grupy, które zezwalają na ich wzajemną kooperację.**
- Współdzielenie norm i wartości nie tworzy samo w sobie kapitału społecznego, ponieważ wartości mogą być złe...Normy tworzące kapitał społeczny (...) muszą w znacznym stopniu zawierać pozytywne cechy takie jak prawdomówność, dotrzymywanie zobowiązań, czy wzajemność”

(F. Fukuyama: Social Capital, Tanner Lecture on Human Values ,1997).

Kapitał ludzki – kapitał społeczny

1. Przypisany do jednostki
2. Ma charakter indywidualny
3. Dotyczy dóbr rynkowych
4. Jest mobilny

1. Przypisany do grupy
2. Ma charakter relacyjny
3. Dotyczy dóbr publicznych
4. Niemobilny

Bogactwo = sprawność?

bogactwo = sprawność samorządu ?

kapitał społeczny = bogactwo + sprawność

Sprawność instytucji...

- czynnikiem **decydującym** o sprawności instytucji jest **kapitał społeczny**

Wskaźniki:

- Liczba stowarzyszeń (bez związków zawodowych i organizacji religijnych)
- Czytelnictwo gazet
- Frekwencja podczas referendów
- Brak preferencyjnego głosowania

Typy więzi wg Putnama:

Pionowe:

- rodzina
- układ klientelski
- klika
- mafia

Poziome:

- sąsiedztwo
- przyjaciele
- zrzeszenia
- instytucje demokracji

Kapitał przetrwania – kapitał rozwoju

- Oparcie w rodzinie
- Pomoc przyjaciół
- Solidarność
- Poczucie wspólnoty
- Nieufność wobec obcych
- Zachowawczość
- Zdolność do ograniczeń

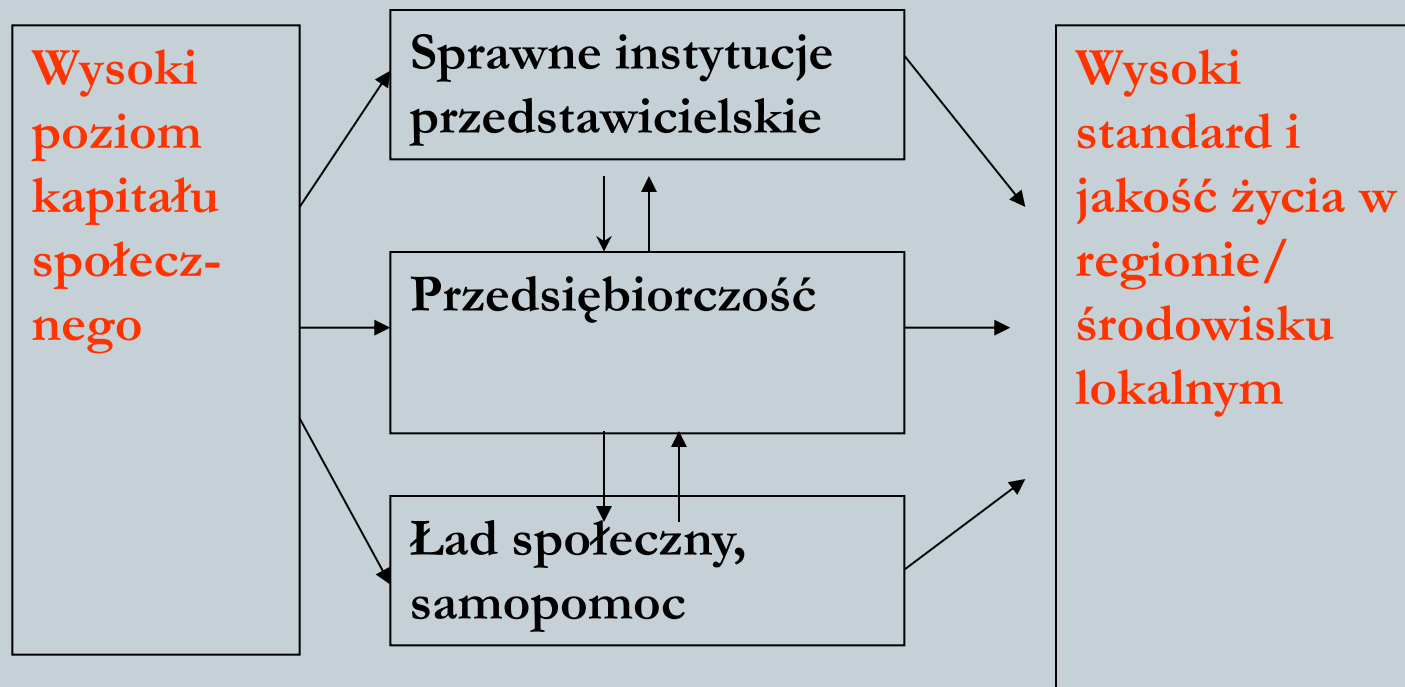
- Poleganie na sobie
- Umiejętność korzystania z instytucji
- Brak zobowiązań
- Zaufanie do obcych
- Optymizm
- Otwartość
- Zachłanność

Formy kapitału społecznego

- Więzi (bonds)
- Pomosty (bridges)
- Połączenia (linkages)

Rola kapitału społecznego w rozwoju lokalnym

Dylematy...

- słabe więzy mają większy wpływ na obywatelskie zaangażowanie niż silne więzy (miłości, przyjaźni)
- silne więzy skoncentrowane są w jednej zamkniętej grupie,
- słabe łączą z sobą przedstawicieli różnych grup, **łącząc społeczeństwo.**

Dylematy...

- We wszystkich społeczeństwach dylematy zbiorowego działania przeszkadzają próbom współpracy dla wspólnego dobra.
- **Odgórnie egzekwowanie wywiązywania się z umów nie załatwi spraw, niezbędne jest zaufanie, kapitał społeczny.**

Logika...

- W regionach nieobywatelskich ludzie często ratują się “familizmem” współpracując i ufając tylko członkom swojej rodziny.
- Logiczna strategia w sytuacji gdy nie wiesz czy możesz zaufać komukolwiek innemu.

Familiaryzm

- Małe grupy **nie mają powodu angażować** się w dobro wspólne, pilnują swoich interesów, **tworzą grupy nacisku**.

Na przykład... transakcja...

- każda komercyjna transakcja **zawiera w sobie element zaufania**
- Można twierdzić, że gospodarcze zacofanie istniejące na świecie może być w znacznej mierze **wyjaśnione brakiem wzajemnego zaufania**”.

Na przykład...reputacja...

- **reputacja** człowieka godnego zaufania jest korzystna zarówno dla mnie, jak i dla ciebie,
- umożliwia **zaangażowanie** się we wzajemnie korzystną współpracę.
- korzyści bycia godnym zaufania przekazuję tobie (lub ponosisz koszty, jeśli okazuje się niegodny zaufania)
- niewiele inwestuję w tworzenie zaufania.
- **kapitał społeczny, w odróżnieniu od innych form kapitału, musi powstawać jako produkt uboczny innych społecznych działań.**

Sprzężenie zwrotne

- Akcje społecznego kapitału, jak zaufanie, normy i sieci stowarzyszeń są **samowzmacniające i kumulują się**. Dodatnie sprzężenia zwrotne prowadzą do równowagi społecznej, dla której typowy jest wysoki poziom współpracy, zaufania, odwzajemniania, obywatelskiego zaangażowania i wspólnego dobrobytu

Pożądane cechy kapitału społecznego w środowisku lokalnym

- Powiązania powinny **wykraczać poza więzi rodzinne i towarzyskie:**
- Kapitał społeczny nie powinien koncentrować się **wśród osób zasobnych także w inne kapitały** (finansowy, kulturowy) (uwaga: w praktyce często taka tendencja)

Jakie zyski przynosi kapitał społeczny?

Ekonomiczne:

- rozwój gospodarczy
- substytuowanie innych postaci kapitału
- zabezpieczenie społeczne
- ograniczanie problemu „*free riding*”

Jakie zyski przynosi kapitał społeczny

Polityczne:

- Lepsze funkcjonowanie instytucji: tworzenie otoczenia społecznego instytucji (organizacje pozarządowe, grupy nacisku, przepływ informacji, zaufanie do instytucji oraz instytucji do mieszkańców), lepsza współpraca instytucji lokalnych między sobą (partnerstwa publiczno-prywatne i prywatno-społeczne, wspólna diagnoza potrzeb i ustalanie celów)

Polska – dualizm?

- W południowo-wschodniej części Polski zauważalne są ponadprzeciętne zasoby kapitału społecznego wiążącego, mieszkańcy są dobrze zakorzenieni w swoich rodzinnych, przyjacielskich i lokalnych społecznościach.
- W Polsce północno-zachodniej identyfikowany jest ponadprzeciętny w skali kraju poziom zasobów kapitału społecznego pomostowego. Mieszkańcy mają poczucie większej autonomii i lepiej czują się w ramach pragmatycznie zorientowanych organizacji.
- **A jak jest u nas?**

Dobre rządy...?

- sformalizowane instytucje postrzegane są jako należące do świata obcego strukturom społecznym niskiego szczebla.
- Na wyższym poziomie organizacji społecznej często nie funkcjonuje pojęcie dobra wspólnego, które jest kluczem do budowy nowoczesnej wspólnoty obywatelskiej.
- Nieufność do formalnych struktur społecznych, w szczególności do instytucji publicznych, powoduje negatywne do nich nastawienie i podkreślanie ich dysfunkcji jako cech wrodzonych.

Dobre rządy...?

- Pozorną receptą na uzdrowienie sytuacji okazuje się maksymalne wycofanie się z struktur, ograniczenie ich zasięgu i znaczenia, a więc **kompensacja pomostowego kapitału społecznego zdwojoną ilością kapitału wiążącego**

Pieniądże?

- Przykład południowych Włoch, wschodnich Niemiec pokazuje, że wpompowanie ogromnych zasobów publicznych w rozwój regionów **nie przekłada się na tworzenie mocnego kapitału ludzkiego i społecznego.**

Zaufanie

- Między bliskimi
- Między obcymi
- Do instytucji państwowych i prywatnych

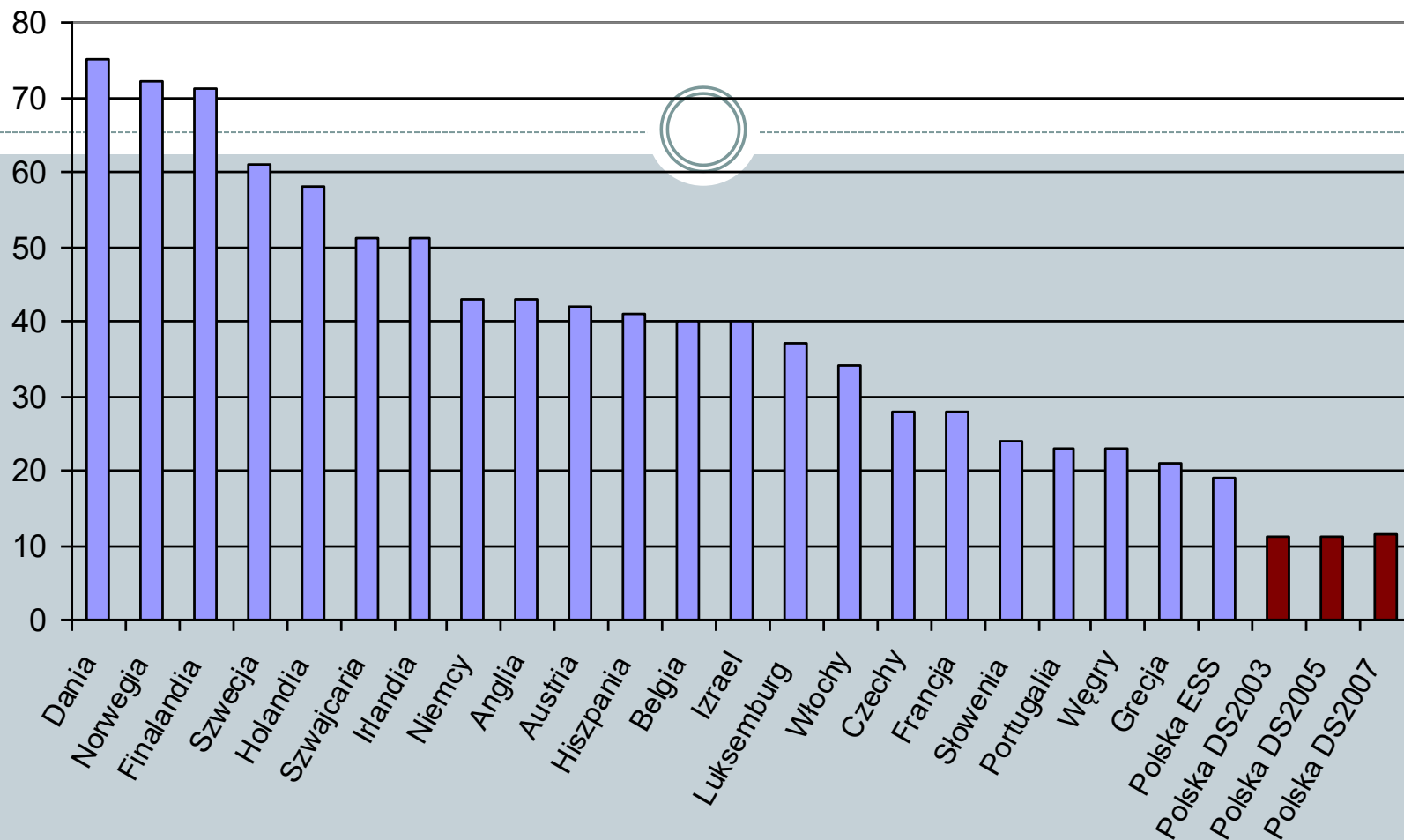
Cechy nowoczesnego społeczeństwa:

- tolerancja, otwartość na innych, pluralizm;
- demokracja, przewaga więzi poziomych, społeczeństwo obywatelskie;
- dominacja więzi i mechanizmów bezosobowych, państwo prawa.

...zależności:

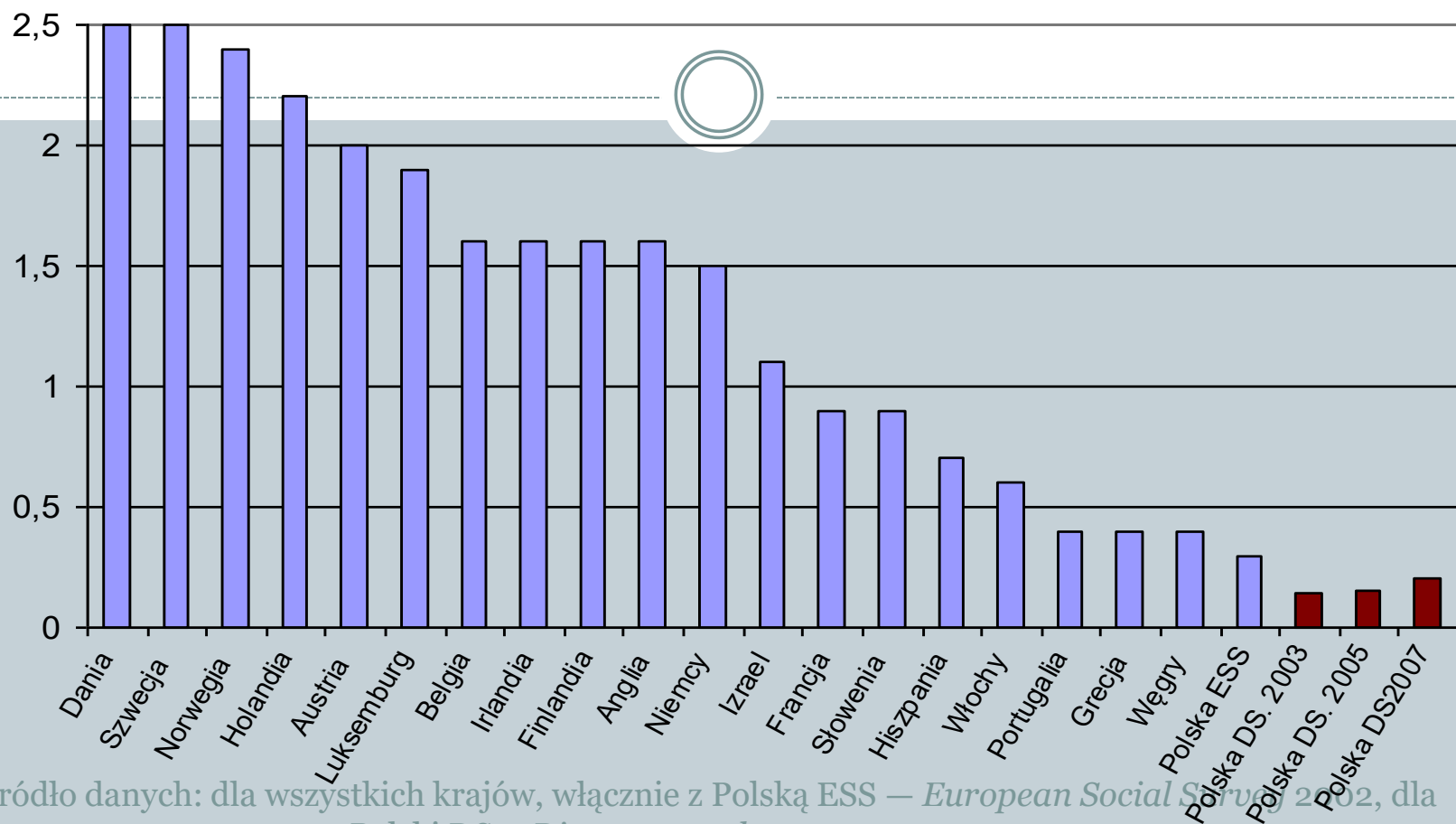

- **im silniejsze więzi bezosobowe**
- **im większa otwartość i tolerancja**
- **im silniejsze więzi poziome**
- **tym słabsze więzi osobowe**
- **tym słabsze więzi wewnątrzgrupowe**
- **tym słabsze więzi pionowe**

Źródło danych: dla wszystkich krajów, włącznie z Polską ESS – *European Social Survey 2002*, dla Polski DS – *Diagnoza społeczna z 2003-2005 r.*

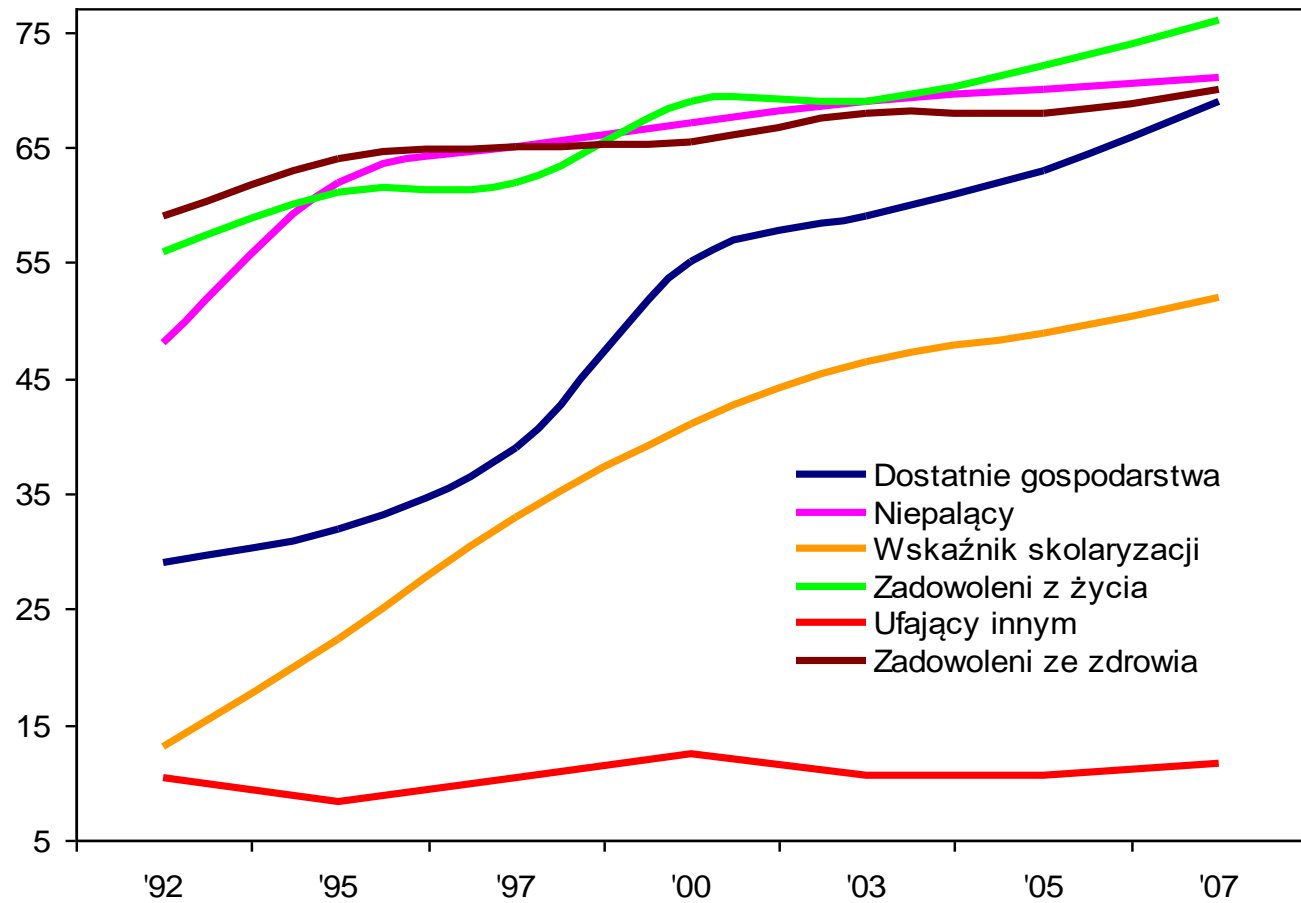
Odsetek osób ufających innym ludziom

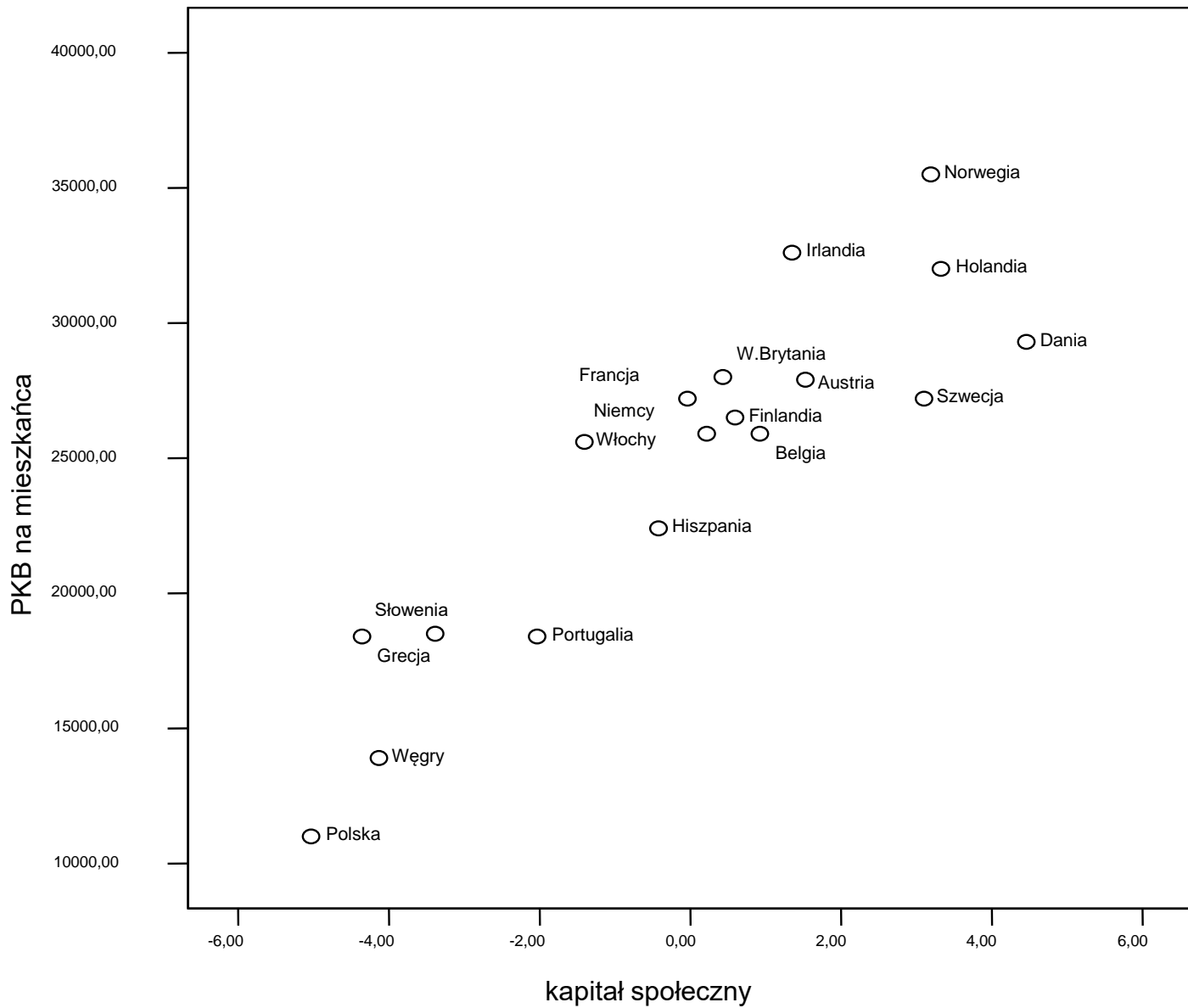

Źródło danych: dla wszystkich krajów, włącznie z Polską ESS – *European Social Survey* 2002, dla Polski DS – *Diagnoza społeczna* z 2003-2005 r.

Przeciętna liczba organizacji, do których należą respondenci

Nasze dylematy...

$R^2=0$

Kapitał społeczny a PKB na mieszkańca wg parytetu siły nabywczej w przekroju międzynarodowym

Cechy polskiego kapitału społecznego

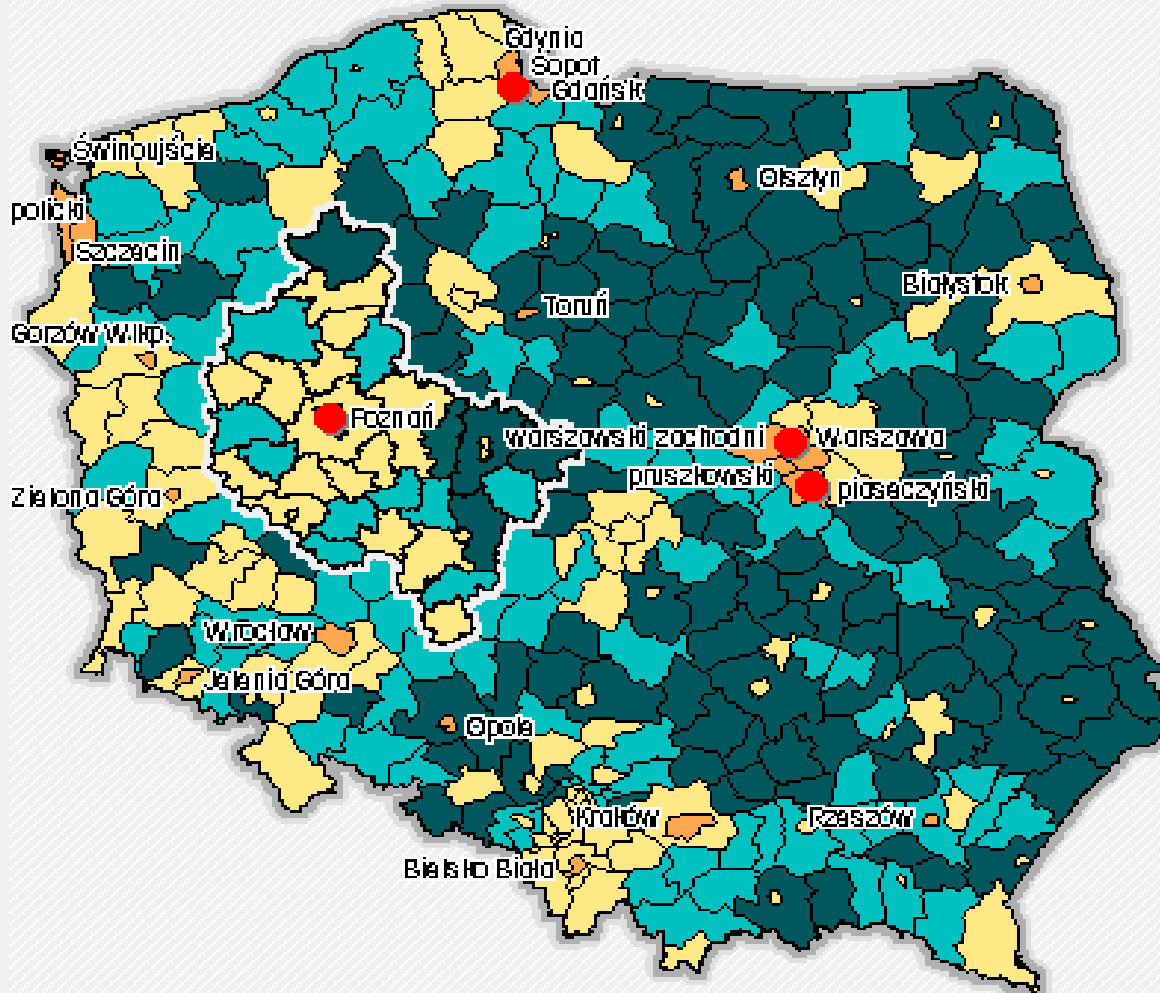
- **Rodzina** – najwyższy stopień zaufania i największa skłonność do zawierania transakcji ekonomicznych i nieekonomicznych;
- **Naród** – silnie zakorzenione poczucie wspólnoty narodowej, patriotyzm, zainteresowanie polityką (wstąpienie Polski do NATO, „pomarańczowa rewolucja” na Ukrainie);
- **Kościół** – znaczenie w dokonywaniu wyborów moralnych i decyzjach politycznych, swoista „recenzja” działań decyzyjnych władzy na poziomie centralnym i samorządu
- **Spółeczeństwo obywatelskie** – źle funkcjonujące z powodu niskiego zaufania do instytucji państwowych (korupcja, afery medialne), „analitycy” medialni i prasowi głosem społeczeństwa (paraliż inicjatyw obywatelskich) – brak wiarygodnych ekspertów, brak dialogu społecznego (kompromis).

TERYTORYALNE ZRÓŻNICOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO POLSKI

RANKING POWIATÓW GRODZKICH I ZIEMSKICH

oznaczenia:

- ekstra klasa
- 1 klasa
- 2 klasa
- 3 klasa
- 4 klasa

Nasze dylematy:

- KONKURENCYJNOŚĆ
- MIGRACJE
- ZRÓŻNICOWANIE ROZWOJU
- INNOWACYJNOŚĆ
- WYUCZONA BEZRADNOŚĆ
- BEZROBOCIE
- ATROFIA WIĘZI
- PARTYCYPACJA

Dziękuję za uwagę

- piotrtom1@wp.pl
- Tel: 507 27 56 48